

COLOFON

81e jaargang – 19 oktober 2001 – nr. 18
Verschijnt elke twee weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. W.K. van Duren
mr. P. Habermehl
mr. W. Heemskerck
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. P.F.P. Nabben
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. G.J. van Oosten
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. P. Habermehl
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. H. Buskes (Orde van Advocaten)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
email: l.hesselink@ebi.nl
Bezoekadres: Benoordenhouseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Kljisen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Fred Luiten, Leiden

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentierieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,70 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 19: 19 oktober 2001
afl. 20: 2 november 2001

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen f 290 of € 131,60 per jaar (incl. BTW, verzendkosten en jaarband). Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: f 15

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden veelevoordigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

COLOFON

René Klomp

Rehabilitatie van Mata Hari

Mata Hari werd in 1917 in Frankrijk ter dood veroordeeld en op 15 oktober van dat jaar door een vuurpeloton geëxecuteerd. Ze zou gespioneerd hebben voor de Duitsers, een doodzonde in de hitte van de strijd van de Eerste Wereldoorlog. Of ze inderdaad een door Duitsland geronselde spionne was, is de vraag. Een dezer dagen verschijnt een boek met nieuw bewijsmateriaal dat zou aantonen dat ze onschuldig zou zijn geweest, althans dat ze op de verkeerde gronden is veroordeeld. De auteur, Léon Schirmann, is er *niet* van overtuigd dat Mata Hari geen blaam treft, maar schijnt wel te kunnen bewijzen dat er ten tijde van haar veroordeling geen geldige bewijzen tegen haar bestonden. Schirmann pleit daarom – overigens niet voor de eerste keer – voor heropening van de zaak, met als het even kan rehabilitatie van de uit Leeuwarden afkomstige danseres. Een nobele zaak, zou je denken. Toch lijkt het mij geen goed idee.

Ten eerste is het de vraag wat het belang is van Schirmann, een Franse historicus, bij een rehabilitatie, dan wel een herziening. Een eerder verzoek uit 1999 is reeds op gebrek aan belang afgestuit. Een zoon of dochter kan gebukt gaan onder de last van een veroordeling, maar een historicus? Waarom is het niet voldoende als Schirmann in zijn boek aantoont dat Margaretha Geertruida Zelle – haar werkelijke naam – ten onrechte veroordeeld en gestorven is? Overigens is het begrip ‘onschuldig’ bijzonder relatief. Vaststaat dat ze wél voor de Fransen spioneerde, dus vanuit Duits oogpunt was ze zo schuldig als wat. Gezien het toenmalige – neutrale – perspectief van Nederland, is de nadruk op haar onschuld nogal eenzijdig. Verder leidde ze, ook dat is onomstreden, als *courtisane* een allesbehalve onschuldig leven; het is ook de crux, of zo je wilt de tragedie, van haar levensverhaal. De Fransen beschuldigden haar ervan dat ze zich door Duitse officieren liet betalen voor informatie. Zij ontkende niet dat ze betaald werd, maar beweerde dat dat voor andere bewezen diensten gebeurde.

Een ander probleem van een herziening is dat Schirmann zich onder andere baseert op hetgeen bekend is geworden na opening van het archief van de Engelse spionagedienst MI 5. De Franse archieven worden echter pas over zestien jaar aan de openbaarheid prijsgegeven. Het is zeer wel mogelijk dat dan blijkt dat Mata Hari wél voor de Duitsers heeft gespioneerd. Wordt de rehabilitatie dan weer ingetrokken?

En wat is het belang van een herziening na bijna honderd jaar? Zijn er nog civiele vorderingen te verwachten? Waarom zou de historische waarheid per se gerechtelijk moeten worden vastgesteld? En waar wordt de grens gelegd? Heeft Balthasar Gerards wel echt Willem van Oranje vermoord? Er wordt aan getwijfeld, en nader onderzoek lijkt noodzakelijk. Was het Brutus die Caesar de doodsteek toebrengt, of is het een verhaal uit de rijke, klassieke literatuur? En wat te denken van de talloze heksen die ofwel bij het afleggen van een ‘heksenproef’ het loodje legden, ofwel daarna alsnog om het leven werden gebracht. Moeten ook zij gerehabiliteerd worden? Inmiddels is iedereen toch van hun onschuld overtuigd?

Mata Hari sprak natuurlijk tot de verbeelding. Het gebeurt niet vaak dat een keurig Fries meisje – dochter van een niet onbemiddelde hoedenwinkelier – doordringt tot de hoogste politieke en militaire kringen van een wereldmogendheid. Dat dat meer met haar verleidingkunsten dan met politieke kwaliteiten te maken had, doet daar niets aan af. Integendeel zou ik denken. Ik gun Schirmann, en in zijn kielzog het Fries Museum dat de actie van Schirmann ondersteunt, ook alle aandacht die hij voor Mata Hari genereert, maar het lijkt me een heilloze actie. *Lites finiri oportet.*

n